

ПРАКТИЧНА ЦИВІЛІСТИКА

УДК 342.922

Волік Вячеслав Вікторович,

доктор юридичних наук,

професор кафедри права та правового адміністрування

економіко-правового факультету

Маріупольського державного університету,

практикуючий адвокат,

директор ТОВ «Група компаній «Правовий Фундамент» (Київ, Україна),

керівник Першого Міжнародного Європейського інформаційно-консультаційного

наукового центру (Барселона, Іспанія)

ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ВИМОГ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ ПІД ЧАС НАДАННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ПЕРЕВІЗНИКАМИ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії їхніми державами-членами, з іншої сторони» [1] затверджено план заходів з виконання вказаної Угоди.

Так, з набранням чинності наведеної постанови Кабінету Міністрів України заплановано проведення низки заходів задля покращення якості роботи транспортної системи України, зокрема, передбачено формування ефективного механізму контролю організації надання суспільно важливих послуг з перевезення пасажирів.

З метою виконання поставленого глобального завдання визначено, крім іншого, проведення наступних конкретних заходів:

1) розроблення порядку щорічної публікації компетентним органом сукупного звіту про зобов'язання щодо надання громадських послуг, за які він несе відповідальність, про обраних перевізників з надання послуг і про компенсаційні платежі та виключні права, надані зазначеним перевізникам з надання громадських послуг шляхом відшкодування;

2) формування та публікація першого річного звіту у сфері автомобільного транспорту;

3) опрацювання проектів нормативно-правових актів з експертами ЄС;

4) подання проектів нормативно-правових актів на розгляд Кабінету Міністрів України;

5) подання проектів нормативно-правових актів на розгляд профільним комітетам Верховної Ради України та подальше прийняття цих актів.

На наш погляд, для досягнення поставлених в Угоді цілей та побудови високого рівня комфорту перевезення пасажирів необхідно пройти більш глибокий та вагомий шлях вдосконалення законодавчого урегулювання ринку послуг автомобільного транспорту в Україні, задоволення потреб суспільства і економіки у перевезенні пасажирів та вантажів, безпеки перевезень, ефективного споживання ресурсів та зменшення техногенного впливу автомобільних транспортних засобів через так званий інструмент адаптації норм законодавства України до норм актів ЄС згідно з Угодою про асоціацію Україна – ЄС.

Стан дослідження. Слід згадати роботи М.Л. Шелухіна [2], В. Парахіної [3], Н. Троїцької, А. Чубукова [4], В. Савенко, В. Гайдукевич [5], О. Антоненко [6], І. Гончар [7], Д. Мелентьєва [8], Д. Власенко [9], які розглядали діяльність автомобільних перевізників та послуги, що ними надаються. Їх праці знаходяться як в економічній, так і в правовій площині з огляду на те, що діяльність транспорту тісно пов'язана з цими науками. Разом з тим слід зазначити, що поза увагою дослідників залишилися окремі питання надання

транспортних послуг з точки зору застосування європейського законодавства.

Сьогодні виникла реальна необхідність в юридичному унормуванні діяльності автомобільних перевізників з урахуванням європейських тенденцій, що повинно привести до підвищення ефективності державного регулювання у сфері перевезень пасажирів автомобільним транспортом, запровадженню ефективного контролю функціонування ринку автомобільних перевезень, запровадженню європейських умов допуску до ринку перевезень.

Метою дослідження є розроблення рекомендацій з удосконалення чинного законодавства в сфері контролю (нагляду) за діяльністю автомобільних перевізників в Україні з огляду на поступовий вихід нашої держави на європейській рівень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підвищення ефективності державного регулювання у сфері перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, запровадження ефективного контролю функціонування ринку автомобільних перевезень, запровадження європейських умов допуску до ринку перевезень і натепер залишаються важливими завданнями нашої держави, а тому удосконалення законодавства не оминати.

Загальновідомо, що співробітництво України та ЄС у сфері транспорту повинно охоплювати такі напрями:

- розвиток сталої національної транспортної політики, яка буде охоплювати всі види транспорту, зокрема, з метою забезпечення ефективних і безпечних транспортних систем, і сприяти інтеграції ініціатив у сфері транспорту в інші напрями політики;

- розвиток галузевих стратегій на основі національної транспортної політики (зокрема, нормативні вимоги щодо модернізації технічного обладнання і транспортних парків для дотримання найвищих міжнародних стандартів) щодо автомобільного, залізничного, річкового, морського та авіаційного транспорту, а також інтермодальність, враховуючи терміни й основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність і фінансові плани;

- розвиток мультимодальної транспортної мережі, пов'язаної з Транс'європейською транспортною мережею (TEN-T), та удосконалення інфраструктурної політики з метою кращого визначення й оцінки інфраструктурних проектів щодо різних видів транспорту. Розвиток стратегій фінансування, спрямованих на утримання, усунення перешкод у пропускній здатності та роз-

виток неповної інфраструктури, а також активізацію і сприяння участі приватного сектору в транспортних проектах відповідно до Додатка XXXIII до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії, їхніми державами-членами, з іншої сторони;

- приєднання до відповідних міжнародних транспортних організацій та угод, зокрема, процедури забезпечення суворого застосування та ефективного виконання міжнародних транспортних угод і конвенцій;

- науково-технічне співробітництво та обмін інформацією для розвитку й удосконалення технологій в галузі транспорту, наприклад, інтелектуальних транспортних систем;

- сприяння використанню інтелектуальних транспортних систем та інформаційних технологій під час управління і використанні всіх видів транспорту, а також підтримка інтермодальності та співробітництва у використанні космічних систем і впровадженні комерційних рішень, що полегшують транспортні перевезення.

За таких обставин особливої актуальності набуває внесення змін та доповнень до чинного Закону України «Про автомобільний транспорт» [10], який в світлі наведених вище домовленостей України з Європейським Союзом потребує кардинального перетворення. Вбачається розумним внесення деяких корективів в даний закон.

Вважаємо, що зміни в чинному законодавстві повинні торкнутися контролю (нагляду) за додержанням вимог ліцензійних умов під час надання автомобільними перевізниками транспортних послуг та мають виражатися у наступному.

По-перше, у законі потрібно передбачити, що нагляд (контроль) за додержанням автомобільними перевізниками вимог ліцензійних умов здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про основні засади нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [11] з урахуванням особливостей транспортного законодавства. При цьому планові перевірки додержання вимог ліцензійних умов у сфері автомобільного транспорту не проводити.

По-друге, інформація про порушення, вчинені автомобільним перевізником, його персоналом під час провадження діяльності, за скоєння яких накладено адміністративні або адміністративно-господарські штрафи, рішення щодо яких набуло законної сили, має вноситися до Державного реєстру автомобільних перевізників. Орган ліцензування отримує таку інформацію від цен-

трального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову політику, центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну правову політику, центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України, і територіальних органів таких центральних органів виконавчої влади. Порядок доступу та обміну інформацією про основні параметри діяльності автомобільного перевізника затверджує Кабінет Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, буде виступати національним контактним центром, відповідальним за обмін інформацією про вироки, штрафи, накладені на автомобільного перевізника, його персонал, та про порушення, встановлені в ході заходів державного нагляду (контролю), здійснених контролюючими органами держав – членів ЄС.

По-третє, за інформацією з Державного реєстру автомобільних перевізників про порушення, скоєні протягом календарного року, орган ліцензування розподіляє автомобільних перевізників за низьким, середнім та високим ступенем ризику їх діяльності, а Кабінет Міністрів України своєю чергою встановлює критерії розподілу автомобільних перевізників за ступенем ризику їх діяльності, які включають перелік категорій, типів, ступеня тяжкості та граничної частоти виникнення порушень.

Про досягнення високого ступеня ризику діяльності орган ліцензування інформує автомобільного перевізника та призначає проведення позапланової перевірки додержання вимог ліцензійних умов. При цьому за результатами такої перевірки орган ліцензування встановлює граничний строк для усунення автомобільним перевізником виявлених порушень:

- шість місяців – якщо, за рішенням органу ліцензування автомобільний перевізник для виправлення виявлених порушень повинен довести, що він має постійне місце заснування та/або довести, що він виконує вимоги щодо належного фінансового стану, придатності транспортних засобів до експлуатації;

- шість місяців – якщо потрібно прийняти на роботу іншого менеджера (управителя) з перевезень через те що менеджер (управитель) з пере-

везень не відповідає вимогам бездоганної ділової репутації чи професійної компетенції, з можливістю продовження цього строку ще на три місяці у разі смерті менеджера (управителя) з перевезень;

- три місяці – якщо потрібно провести позапланове спеціальне навчання для відновлення відповідності вимогам бездоганної ділової репутації менеджера (управителя) з перевезень;

- один місяць – якщо за непорушності бездоганної ділової репутації менеджера (управителя) з перевезень виявлені організаційні порушення діяльності автомобільного перевізника.

Згідно з розпорядженням про усунення порушень вимог ліцензійних умов автомобільний перевізник приводить свою діяльність у відповідність із вимогами ліцензійних умов та сплачує усі адміністративні й адміністративно-господарські штрафи, накладені на нього і його персонал. Протягом десяти робочих днів після закінчення граничного строку усунення порушень автомобільний перевізник повідомляє орган ліцензування про виконання такого розпорядження.

На підставі інформації автомобільного перевізника про виконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов орган ліцензування знижує рівень ризику його діяльності. За таких умов адміністративні та адміністративно-господарські штрафи, сплачені автомобільним перевізником на виконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, під час розподілу автомобільних перевізників за ступенем ризику їх діяльності не враховуються.

У разі якщо автомобільний перевізник не виконав вимоги стосовно усунення порушень, встановлено факт подання недостовірної інформації стосовно проведених відновлювальних заходів або не повідомлено у встановлений строк про усунення порушень, орган ліцензування проводить позапланову перевірку виконання розпорядження.

По-четверте, автомобільний перевізник, ліцензію якого анульовано за результатами перевірки виконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, набуває право на отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів та/або вантажів автомобільним транспортом не раніше ніж через шість місяців після анулювання ліцензії.

По-п'яте, інформація про втрату або відновлення бездоганної ділової репутації, встановлення строку для усунення порушень автомобільним перевізником та анулювання ліцензії

вноситься до Державного реєстру автомобільних перевізників.

Нарешті, автомобільні перевізники, керівники та/або менеджери (управителі) з перевезень у встановленому законодавством порядку мають право оскаржити рішення органу ліцензування в адміністративному та судовому порядку.

Отже, вважаємо, що такі підходи до удосконалення чинного законодавства призведуть до законодавчого урегулювання ринку послуг автомобільного транспорту в Україні, задоволення потреб суспільства і економіки у перевезенні пасажирів та вантажів, безпеки перевезень, ефективного споживання ресурсів та зменшення техногенного впливу автомобільних транспортних засобів шляхом адаптації норм законодавства України до норм актів ЄС згідно з Угодою про асоціацію Україна – ЄС.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Резюмуючи наведене вище, можна дійти висновку, що Україна поступово стає європейською державою та продовжує наближуватися до європейських стандартів. Отже, необхідно на локальному рівні вносити корегування в чинні законодавчі акти, зокрема, в Закон України «Про автомобільний транспорт».

З урахуванням викладеного вбачається, що рекомендовані вище кроки виведуть Україну на якісно новий рівень надання транспортних послуг автомобільними перевізниками за європейськими стандартами, знищать сектор нелегальних пасажирських перевезень, приведуть до належного рівня якості та безпеки перевезень, соціального захисту персоналу тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії їхніми державами-членами, з іншої сторони : постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106. *Офіційний вісник України*. 2018. № 24. Ст. 852.
2. Транспортне право України : підруч. для студ. юр. спец. вищ. навч. закл. / за ред. М.Л. Шелухіна. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 896 с.
3. Парахина В.Н. Методологические основы и методы муниципального управления развитием пассажирского транспорта города : автореф. дисс. на соискание ученой степени доктора экономических наук : спец. / В.Н. Парахина. СПб., 1999. 38 с.
4. Единая транспортная система : учебник для студ. учреждений сред. проф. образования / Н.А. Троицкая, А.Б. Чубуков. Москва : Академия, 2003. 240 с.
5. Савенко В.Я. Транспорт і шляхи сполучення : підручник / В.Я. Савенко, В.А. Гайдукевич. Київ : Арістей, 2005. 256 с.
6. Антоненко О.А. Деякі проблемні питання в перевезенні міським пасажирським транспортом та шляхи їх вирішення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2008. № 1. 122 с.
7. Гончар И. Правила для перевозчиков. Кабинет Министров Украины принял новую редакцию Правил предоставления услуг пассажирского автомобильного транспорта. *Юридична практика-Фахівець*. 2007. № 44. 24 с.
8. Мелентьев Д. Ю. Городской пассажирский транспорт: от совершенного государственного монополизма к полноправно бизнес-структур. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 2. С. 12–16.
9. Власенко Д.О. Теоретико-методичні підходи до визначення особливостей маркетингу транспортних послуг. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_4/Vlasenko_410.htm.
10. Про автомобільний транспорт : закон України від 05.04.2001 №2344-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 22. Ст. 105.
11. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

Волік Вячеслав Вікторович

ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ВИМОГ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УМОВ ПІД ЧАС НАДАННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ПЕРЕВІЗНИКАМИ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

У статті розглянуті питання, що торкаються налагоджування ефективного нагляду (контролю) за належним наданням транспортних послуг автомобільними перевізниками в Україні, та зазначено на необхідності приведення чинного законодавства у відповідність з європейським. Проаналізовано поточний стан правового регулювання цієї сфери відносин у суспільстві. Запропоновано пропозиції щодо юридичного закріплення норм, які б регулювали порядок нагляду (контролю) за послугами з перевезення пасажирів задля досягнення європейського рівня якості роботи.

Ключові слова: транспорт, міський транспорт, транспортна послуга, перевезення пасажирів, контроль, нагляд, ліцензійні умови.

Волік Вячеслав Викторович

ВОПРОСЫ СОБЛЮДЕНИЯ ТРЕБОВАНИЙ ЛИЦЕНЗИОННЫХ УСЛОВИЙ ПРИ ПРЕДОСТАВЛЕНИИ АВТОМОБИЛЬНЫМИ ПЕРЕВОЗЧИКАМИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ

В статье рассмотрены вопросы, касающиеся налаживания эффективного надзора (контроля) за надлежащим предоставлением транспортных услуг автомобильными перевозчиками в Украине и указано на необходимость

приведения действующего законодательства в соответствие с европейским. Проанализировано текущее состояние правового регулирования этой сферы отношений в обществе. Предложено юридическое закрепление норм, регулирующих порядок надзора (контроля) за услугами по перевозке пассажиров для достижения европейского уровня качества работы.

Ключевые слова: транспорт, городской транспорт, транспортная услуга, перевозки пассажиров, контроль, надзор, лицензионные условия.

Volik Viacheslav

ISSUES OF COMPLIANCE WITH THE REQUIREMENTS OF THE LICENSING CONDITIONS IN THE PROVISION OF TRANSPORT SERVICES BY ROAD CARRIERS

In the article the considered questions, that adjusting of effective supervision(to control) touch after the proper grant of transport services by motor-car ferrymen in Ukraine and it is marked on the necessity of bringing a current legislation over for accordance with European. Current status of the legal adjusting of this sphere of relations is analysed in society. Suggestions are offered that legal fixing of norms that would regulate the order of supervision (control) after services in carrying passengers for the sake of achievement of the European level of quality.

Of particular importance is the introduction of amendments and additions to the current Law of Ukraine "On Road Transport", which, in the light of the above-mentioned agreements between Ukraine and the European Union, requires a radical transformation. It is wise to make some adjustments to this law.

The expressed opinion of changes in the current legislation should concern the control (supervision) of compliance with the license conditions during the provision of transport services by carriers and expressed in the following.

Ukraine is gradually becoming a European state and continues to come closer to European standards, and to this end it is necessary to make adjustments to existing legislation, in particular the Law of Ukraine "On Road Transport", at the local level.

Such steps to improve the existing legislation will lead to legislative regulation of the market of motor transport services in Ukraine, meeting the needs of society and the economy in the transportation of passengers and cargo, safety of transportation, efficient consumption of resources and reduction of technogenic impact of motor vehicles through adaptation of norms of legislation of Ukraine to the norms of acts EU under the Association Agreement Ukraine-EU.

Key words: transport, city transport, transport service, passenger transportation, control, supervision, licensing conditions.